

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
ראשון

היכל
שמיני

מאמר

זה היום תחלת מעשיך – תרצ"א

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים”

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים ושש לבריאה

לעילוי נשמת

הרה"ת ר' מנחם מענדל ע"ה

בהרה"ח הרה"ת חיים שאול ע"ה

ברוק

נלביע י"ג כסלו, ה'תשס"ו

ת. נ. צ. ב. ה.

במאד מאד מנגיעה גם בסיג וגדר של ל"ת, והולך ונמשך באהבה וקירוב בהידור מצוה, ובזה הנה כל ישראל כולן שוין לטובה. וזהו"ע דר"ה הוא יום ארוך דאור וחשך יום ולילה אהוי"ר הם כאחד היינו התגלות המדות העצמיים שזהו"ע אריכות ימים, דזהו כל המאריך באחד מאריכין לו ימיו ושנותיו שהו"ע ההתגלות המדות עצמיים. והוא ע"י העבודה באריכות באחד, אח"ד הוא היחוד האמיתי דעולם באלקות, כמו שמוכן ברזי תורה שהיא הפנימי דפנימית התורה, דזהו ההפרש בין אחד ליחיד¹¹⁹, דיחיד הוא מה שמיוחד בעצם, ואח"ד הוא ההרגש הפנימי, דער טיפער דער הער הבא ע"י עבודה שבלב, איך כי הד' רוחות וז' רקיעים וארץ בטלים להא' א"ס אלופו של עולם¹²⁰, דזהו שלימות הכוונה האמיתית בבריאת האדם עלי ארץ דע"י עבודתו באתכפיא ואתהפכא ימשיך גילוי אור פנימיית תוה"ק אשר נמשך ביום הזה דר"ה שהוא נתינת כח לבוא לידי התגלות המדות עצמיים, והיא רק בבחי' המשכה כללית הבאה אח"כ בהמשכה פרטית ע"י עבודה שבלב להיות כל עניניו עפ"י כוונה זו, וזהו זה היום הוא תחלת מעשיך בהנתינת כח על עבודה זו, זכרון ליום ראשון כמ"ש¹²¹ החדש הזה לכם ראש חדשי ראשון הוא לכם לחדשי השנה, דניסן ראש לגאולה, ותשרי ראש לעבודה מלמטה למעלה¹²², ובכל מועד ויום טוב מתגלה ביום ההוא הגילוי שהי' ביום ראשון להתגלותו ועוד בפנימיות יותר¹²³, הנה ראשון הוא לחדשי השנה דע"י העבודה הנה יאיר אור הגאולה בחדשי השנה באור תורה ועבודה שבלב להשלים הכוונה האמיתית בבריאת האדם עלי ארץ ולראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ומצות.

קיצור. יבאר מארז"ל אין מוסרין רזי תורה אלא לאב"ד ולבו דואג בקרבנו, כלי לאוא"ס הבל"ג הוא ענין דב' הפכים כאחד רצו"ש אהוי"ר מ"ע ומל"ת, וזהו מעלת יום ארוך, יום ולילה כאחד התגלות מדות עצמיים, ע"י העבודה באריכות דאחד.

(119) ראה תר"א וארא נה, ב ואילך.

(120) ראה סמ"ק הובא בבית יוסף או"ח סימן סא (ד"ה כתב סמ"ק). שו"ע ודאדה"ז או"ח שם סעיף ו. תר"א שם.

(121) בא יב, ב.

(122) ראה לעיל ס"ע לב. וש"נ.

(123) ראה רמ"ז בספר תיקון שובבי"ם. הובא ונתבאר בספר לב דוד להחיד"א פכ"ט. וראה ד"ה מצה זו תרצ"ד. ספר המאמרים תש"ד ע' 13 ואילך.

ב"ה.

פתח דבר

לקראת חג הגאולה י"ט כסלו הבעל"ט, יום גאולת כ"ק אדמו"ר הזקן ממאסרו (בשנת תקנ"ט) – הננו מוציאים לאור את המאמר ד"ה זה היום תחלת מעשיך אשר לכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע מי"ט כסלו תרצ"א (נדפס בספר המאמרים תש"ו ע' 54 ואילך)* – תדפיס מספר המאמרים תרצ"א שמכינים עתה לדפוס.

לתועלת הלומדים באו בשולי הגליון מראה מקומות וציונים – נערכו ע"י הרה"ת ר' אהרן לייב (בהרשד"ב) שי' ראסקין.

מערכת „אוצר החסידים“

מוצש"ק ויצא ט' אור ליו"ד כסלו, ה'תשס"ו
ברוקלין, נ.י.

(* בהזדמנות זו אנו פונים לכל לומדי ומעייני המאמרים שבאם יש להם איזו שהיא הערה או תיקון טעות וכיו"ב נא לשלחם לספריית אגודת חסידי חב"ד, מחלקת מערכת „אוצר החסידים“, 770 איסטערן פארקוויי, ברוקלין, נ.י. או בדואר אלקטרוני: info@kehonline.com, כדי שנוכל לתקנם בעת הדפסת הספר.

MA'AMAR

ZE HAYOM TCHILAS MAASECHO 5691

Copyright © 2005

by

Kehot Publication Society

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 778-4148

www.kehonline.com

All rights reserved.

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch, Inc.

Printed in the United States of America

בס"ד. י"ט כסלו, תרצ"א

ז' היום תחלת מעשיך², שלימות הכוונה האמיתית כבריאית האדם עלי ארץ להמשיך גילוי אור פנימי¹ תורתנו הקדושה אשר נמשך ביום הזה בבחי' המשכה כללית על כללות השנה. (לשון אגרת הקדש, ט"ז כסלו תרס"ב). והנה ר"ה הוא יום ארוך דב' הימים דר"ה כיומא אריכתא דמיא⁴, והיינו דביום ארוך הרי אין בו ההתחלקות דלילה ויום, ואור וחושך משתמשים בו בערבוביא⁵, וצ"ל מהו המעלה דיום ארוך דהנה כתיב⁶ ויקרא אלקים לאור יום ולחשך קרא לילה, דאור וחשך הם יום ולילה, והיום הוא שכלול מערב ובקר דכתיב⁷ ויהי ערב ויהי בקר יום אחד דהכ"ד שעות שבמעל"ע מתחלקים לי"ב שעות הלילה והם חשך וי"ב שעות היום שהם אור, ואם כל הכ"ד שעות הם חשך אין זה יום וכן אם כל הכ"ד שעות הם אור אין זה יום, והיום הוא כשכלול מאור וחשך והלילה קודם להיום, דכדי שיהי' הבקר אור צ"ל תחלה ערב, וא"כ מהו מעלת דיומא אריכתא מה שאינו מתחלק ליום ולילה, ואור וחשך משתמשים בו בערבוביא, ובאמת הלא יומא אריכתא שהו"ע אריכות ימים הוא מעלה גדולה ושכר טוב וכפול, וכמאמר⁸ כל המאריך באחד מאריכין לו ימיו ושנותיו דהשכר דאריכות ימים הוא כפול בזה שהוא שכר גלוי בעלמא דין, וענינו כפול כאמרם ז"ל⁹ יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים, הלא באריכות הימים מוסיף בכל יום לקיים תורה ומצות, וצ"ל מהו מעלתו של יום ארוך. והנה טעם הדבר דערב קדום ליום הוא כמא¹⁰ בתחלה עלה במחשבה לברוא את העולם במדה"ד ראה שאין העולם מתקיים שיתף עמו מדה"ר, דבאמת הרי אין זה רק מה שעלה במח' בלבד

ראשי פרקים הם סתרי תורה שהם רזי תורה, וזה מוסרים רק למי שלבו דואג בקרבן, ואב ב"ד, דכ"ד הוא שענינים לדון ע"פ התורה, וכן הוא בעבודה, הדין והמשפט מה שהאדם דן כל מעשיו דבוריו ומחשבותיו, בדוגמת דבר הדין הדין בטהור וטמא כשר ופסול, ואב ב"ד הוא שדן ע"פ החכ' האלקית שבאה בהשגה דעבודה דוקא, ולבו דואג הו"ע המרירות הפנימי¹¹⁰ הנ"ל הבאה מכיוון המות, ואין מוסרין ראשי פרקים אלא למי שלבו דואג בקרבן היינו כשהוא בא לכלל מרירות הפנימי, דאוא"ס ב"ה הבל"ג אינו נתפס לא בחדוה ושמחה ולא במרירות, דחדוה ושמחה הוא קו, וכן מרירות הוא קו, וכל קו הוא הגבלה שאינו כלי לאוא"ס הבל"ג, דרזי תורה הם האלקות שבתורה, ההרגש האלקי שלמעלה מהשגה, דהשגה יכול להיות בכאור"א, אבל ההרגש האלקי גם אם הוא אב"ד דכל עניניו במחדו"מ הם בתכלית העילוי אלא שעוד לא בא לכלל מרירות הפנימי אינו מגיע לראשי פרקים, דהכלי לזה היא כמאמר דהוה תקיעא בליבאי מסטרא דא ובכ"י תקיעא בליבאי מסטרא דא, והיינו דענין א' שיש בו ב' ההפכים החדוה והשמחה בהשגת עצם הענין בטוב טעם, והוא במרירות הפנימי הבאה מזה שאז מגיע אל הענין, אז ער איז דאס, ובאופן כך דוקא הענין נתפס, ויסוד הענין הוא כמ"ש בס"י¹¹¹ ע"ס בלי מה בלום פין מלדבר ולבך מלהרהר ואם רץ לבך שוב לאחור (למקום)¹¹², וזהו"ע והחיות רצוא ושוב¹¹³, דרצו"ש הוא דפיקא דליבא¹¹⁴ שבו הוא החיות, דאהוי"ר יכולים להיות כאחד, דזהו מה שאהוי"ר הם מחולקים הנה הוא רק בהכחות הגלויים, דהאהבה היא יש מי שאוהב¹¹⁵ ודבר מה שנמשך אל איזה דבר שהוא מציאות ענין, וכן היראה היא בריחה ונסיגה לאחור מאיזה דבר מה, אבל אהוי"ר העצמי הנה האהבה היא שנמשך בדרך מאליו וממילא, וכן היראה אינה ענין הבריחה, וכמו בר"ה ויוהכ"פ שאז זמן היראה ונק' ימים נוראים¹¹⁶ ומ"מ הנה כל אדם עומד אז בעלי' ובהמשכה למה שלמעלה, והיינו דאין זה שהוא ברצוא דרוצה בהעלי' ונמשך בההמשכה אלא בדרך מאליו וממילא הוא בבחי' עלי' וקירוב שנמשך אל כל הענינים הטובים בדרך ממילא והוא ביראה, מפני שהעבודה היא בעצם הנשמה דאהוי"ר כאחד¹¹⁷, ולכן אז הרי אין הפרש בין מ"ע למל"ת, וכנראה במוחש דאז הנה כל אדם הוא בזוהירות גדולה, וירא ומתרחק¹¹⁸

(1) מאמר זה נדפס בספר המאמרים תש"ו ע' 54 ואילך. הקיצורים להמאמר נעקרו מספר המאמרים תש"ו שם.

המאמר מיוסד על ד"ה כל המאריך באחד עטר"ת (ספר המאמרים עטר"ת ע' קלו ואילך), והוא מיוסד על ד"ה ויחד לבבינו תרכ"ט (ספר המאמרים תרכ"ט ע' קסה ואילך) שמיוסד על ד"ה המאריך באחד במאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ג ח"א ע' קעב ואילך (עם הוספות הצ"צ שם ע' שפז).

עוד מאמרים המיוסדים על ד"ה הנ"ל עטר"ת: ד"ה וישב יעקב תרפ"ה (ספר המאמרים תרפ"ה ע' פט ואילך). ד"ה כל המאריך באחד וד"ה אהללה ה'ש"ת (ספר המאמרים ה'ש"ת ע' 140 ואילך).

(2) תפלת מוסף דר"ה (ר"ה כו, א).

(3) אגרות קודש אדמו"ר מהורש"ב ח"א ע' רנט. „היום יום" בתחילתו. פרשת המכתב ופאקסימיליא ממנו באו ב„מבוא" לקונטרס ומעין ע' 15 ואילך.

(4) ראה טור אורח סת"ר. שו"ע אדה"ו שם סעיף ג. ועוד.

(5) פרש"י בראשית א, ד.

(6) בראשית שם, ה.

(7) ראה זהר ח"א מו, א. ח"ב מו, ב. ח"ג צג, ב.

(8) ברכות יג, ב.

(9) אבות פ"ד מי"ז.

(10) פרש"י בראשית א, א (ד"ה ברא אלקים).

(110) ראה לקו"ת תזריע כג, א.

(111) = בספר יצירה (פ"א מ"ח).

(112) בספר יצירה שלפנינו – הגירסא: שוב למקום. בהקדמת תקו"ז (ז, א) איתא: דאם רץ לבך שוב לאחור (נ"א לאחד). וראה ספר המאמרים תרנ"ט ע' ריג. וש"נ.

(113) יחזקאל א, יד.

(114) תקו"ז תס"ט (קה, א). וראה לקו"ת פקודי ה, ד ואילך. ז, סע"ד ואילך. תו"א בראשית ב, ג.ד. מאמרי אדה"ו תקס"ה ח"א ע' קכה ואילך. מאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית ע' שלח ואילך. ספר המאמרים תש"ד ע' 253.

(115) ראה תו"א וארא נו, א. ויקהל קיד, ד. מג"א כגג, א.

(116) ראה לקו"ת ר"פ עקב (יג, ג). ובכ"מ.

(117) ראה שם נצבים מז, א ואילך.

(118) בספר המאמרים תש"ו שם: ומתחזק.

החיות בקיום המצות וכמ"ש רבינו ז"ל⁹⁹ והמקיימן באמת הוא האוהב את שם הוי' וּחפץ לדבקה בו באמת, דע"י האהוי"ר יש לו חיות בהמצות וחפץ בהן¹⁰⁰, ובפרטות¹⁰¹ הנה יראה היא שרש הל"ת⁹⁹ שירא במאד מעניני ל"ת וזהיר בזהירות גדולה בכל הגדרים והסייגים, והאהבה היא שרש החיות דקיום המצוה בהידור, נמצא דכחות הנפש הם חלוקים בשמחה ומרירות, אהבה ויראה, מ"ע ומל"ת, שכ"ז הוא בכחות הגלויים, אבל בכחות העצמי, הרי שם השמחה והמרירות והאהבה והיראה כאחד וכמא¹⁰² חדוה תקיעא בליבאי מסטרא דא ובכי' מסטרא דא¹⁰³, דשמחה ומרירות שניהם כאחד וכמאמר (שקלים די"ט ע"ב) ככה ושחק, ועוד יותר שהשמחה והמרירות מביאות זא"ז וכהא דמצנינו בבכיתו של ר' עקיבא אשר זלגו עיניו דמעות בעת ששמע הסודות התורה מר' אליעזר¹⁰⁴, וידוע¹⁰⁵ דהדמעות באות מכיוון המוח דכאשר אינו יכול לקבל את הענין מוריד דמעות, וכיוון הוא מרירות, א ניט גוטקייט, וזה שזלגו עיניו דמעות הוא מפני גודל השמחה ותענוג הנפש¹⁰⁶ שהם דבר והיפוכו, וטעם הדבר הוא מפני שר"ע ה' לו חוש טוב ביותר בסודות התורה וכמא¹⁰⁷ נכנס בשלום ויצא בשלום שהו"ע הרצו"ש¹⁰⁸, ומפני זה גופא הוא אשר זלגו עיניו דמעות במרירות אמיתי מפני מה הוא אינו בעצם מהות מדר' זו, כי ר"ע ה' חפצו ותשוקתו להיות במדר' זו כמו שא' על עצמו¹⁰⁹ כל ימי הייתי מצטער מתי יבא לידי ואקיימנו, וכמור"כ ה' חפצו ותשוקתו להיות במדר' אלקות, ומפני הטוב טעם שלו והעונג העצמי והפנימי ועומק נפלאות החכ' זלגו עיניו דמעות מהמרירות העצומה, והיינו מחמת גודל התענוג ושמחת הנפש נעשה הביטול בהחוששים שלו שזהו"ע הכיוון שזלגו עיניו דמעות.

קיצור. יבאר אשר כמור"כ גם אהוי"ר וגם ההתבוננות המביאן מחולקים בעצם מהותם וענינם וכן הבא ע"י, מ"ע ומל"ת, בכחות העצמי שניהם כא' ועוד שמביאות זא"ז וכמו ברע"ק זלגו עיניו דמעות.

ז) **ובזה** יובן משרז"ל (חגיגה די"ג ע"א) א"ר זירא אין מוסרין ראשי פרקים אלא לאב"ד ולכל שלבו דואג בקרבנו, ואיכא דאמרי והוא שלבו דואג בקרבנו¹⁰³,

לברוא את העולם במדת הדין אלא שכן הוא בפועל¹¹, דהתהוות העולם הוא ע"י מדה"ד כמ"ש¹² בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ דאלקים הוא מדה"ד והצמצום¹³, שהתהוות בפועל הוא ע"י שם אלקים, ואח"כ כתיב¹⁴ ביום עשות ה"א ארץ ושמים דשיתף עמו מדה"ר. והענין בזה הוא דהנה בריאת העולמות הם בכוונה, והכוונה היא להוות עולם שיהי' בבחי' יש ומציאות ונשמה אלקי' תתלבש בגוף גשמי, והכוונה הלזו יש לה תכלית, ותכליתו שהאדם ע"י עבודתו בלימוד התורה וקיום המצות יזכך את גופו הגשמי וימשיך גילוי אוא"ס למטה להאיר את העולם באור תורה, דהנה כתיב¹⁵ כי שמש ומגן הוי' אלקים, דיחוד הוי' ואלקים הוא כדוגמת השמש ומגן השמש¹⁶, דהכוונה העליונה היא שבהנבראים יהי'¹⁷ השגה בענינים אלקיים שיהיו מושגים בהשגתם בשכלם האנושי, ולזאת כל הגילויי אורות הרוחנים העליונים הנפלאים מהבנת והשגת שכל אנושי, הרי יש בדוגמתן גם בעניני הנבראים הנתפסים בהבנת והשגת שכל האנושי, אשר מהם יובן ויושג אפס קצה¹⁸ איך הוא במדר' העליונות¹⁹, שזהו מבשרי אחזה אלקה²⁰, דהענינים שהם קרובים אל הבשר הרי שכל²¹ האנושי תופס בהן²² הנה ע"י דוגמתן²³ אחזה אלקה להבין לכה"פ אפס קצה¹⁸ בהענינים האלקיים הרוחנים, וזהו שמש ומגן ה"א, דהיחוד דהוי' ואלקים הוא יחוד רוחני המופלא משכל אנושי הנה אפס קצהו הוא²⁴ מובן מהשמש ומגן השמש²⁵, דהנה מגן ונרתק השמש הוא מכסה ומעלים על אור השמש, דאור השמש כמו שהוא בעצמו אין ביכולת העולם לקבלו והי' מתבטל לגמרי, וע"י המגן ונרתק שמכסה ומעלים על עצם האור דהשמש הנה אז ביכולת העולם לקבלו, ולא זו בלבד לקבלו בקבלה כללית היינו שאינו מתבטל, אלא עוד זאת להיות נהנה לאורו וחומו, דכתיב²⁶ ממגד תבואות שמש וממגד גרש ירחים הרי ישנם פעולות הנמשכות מהשמש והירח, והוא דוקא ע"י כיוסו והעלם המגן והנרתק, דהגם דעצם הפעולה היא מהשמש עצמה, דהשמש עצמה היא שמש צדקה ומרפא, אמנם בכדי שיתקבל הוא ע"י המגן

(11) ראה המשך תער"ב ח"ב ס"ע איב ואילך.

(12) בראשית שם.

(13) תניא שעהיוה"א רפ"ו.

(14) בראשית ב, ד.

(15) תהלים פד, יב.

(16) ראה תניא שעהיוה"א פ"ד ואילך. אוה"ת (יהל אור) לתהלים עה"פ.

(17) שבהנבראים יהי': בספר המאמרים תש"ו הנ"ל הערה 1: שבנבראים תהי'.

(18) כ"ה בכתי"ק. בספר המאמרים תש"ו שם: קצהו.

(19) בספר המאמרים תש"ו שם: העליונות.

(20) איוב יט, כו.

(21) בספר המאמרים תש"ו שם: השכל.

(22) כ"ה בכתי"ק. בספר המאמרים תש"ו שם: בהם.

(23) כ"ה בכתי"ק. בספר המאמרים תש"ו שם: דוגמתם.

(24) בספר המאמרים תש"ו שם – תיבה זו ליתא.

(25) מהשמש ומגן השמש: בספר המאמרים תש"ו שם: מהשמש והנרתיק שלה.

(26) ברכה לג, יד.

(99) תניא פ"ד.

(100) ראה קונטרס העבודה פ"ב (ע' 15). ספר המאמרים תרפ"ט ע' 263 ובהערה שם. לקו"ש ח"ג ע' 954 ואילך.

(101) ראה סידור עם דא"ח קפת, א.

(102) זח"ג עה, א. וראה תניא ספ"ד. אגה"ת פי"א.

(103) ראה שער היחוד לאדמור"ר האמצעי פ"ו (קיג, א ואילך).

(104) ראה מהנ"ע בוח"א צה, ב. ט"ז או"ח סרפ"ח סק"ב בשם ז"ח.

(105) ראה תו"א וישלח כו, א.

(106) ראה תו"א שם. לקו"ת תצא לו, ד. לקו"ש ח"ט ע' 208. וש"נ.

(107) חגיגה יד, ב (בגירסת העין יעקב). ירושלמי חגיגה פ"ב ה"א.

(108) ראה תו"א שם כה, ב. תורת חיים שם קצד, א ואילך. ספר המאמרים תרמ"ט ע' רנט ואילך.

(109) ברכות סא, ב. מדרש משלי ט.

המכסה על השמש, כמו"כ הוא בהוי' אלקים דההתהוות הוא ע"י שם הוי' דהוי' הוא מהוה²⁷ והוי"ד דשם הוי' מורה על תמידות ההתהוות²⁸, דהוי' ואלקים הם אורות וכלים דהוי' אור ואלקים כלים²⁹, וזשארז"ל³⁰ באגרת הקדש סי' כ"י³¹ דהאור הוא מהוה היינו שההתהוות הוא משם הוי' אמנם ההתהוות בפועל הוא ע"י שם אלקים, וזהו כי שמש ומגן ה"א כמו בהשמש ומגן עם היות דכל הפעולות הן מהשמש עצמו ובאים בפועל ע"י המגן דוקא, כמו"כ עם היות שההתהוות היא משם הוי' אבל בפועל הוא בא ע"י הכיסי וההעלם דשם אלקים.

קיצור. יקשה מהו המעלה דיום ארוך, ערב קודם ליום, מדה"ד למדה"ר, הוי' ואלקים שמש ומגן, אור וכלי, ההתהוות מהוי' ע"י שם אלקים.

(ב) **וביאור** הענין הוא, דהנה אם ההתהוות בפועל הי' משם הוי' עצמו אז לא היו העולמות בבחי' יש ומציאות כלל, כ"א היו בבחי' תכלית הביטול כזיו השמש בשמש וע"י שההתהוות היתה ע"י הארת שם הוי' שמתלבש בשם אלקים הנה נהווה עולמות ונבראים בבחי' יש ומציאות, וההתהוות דעולמות ונבראים בבחי' יש ומציאות הוא ממדת טובו וחסדו ית' דגם בנבראים שהם בבחי' יש ומציאות יהי' בהם גילוי אור אלקי, דזהו מצד טבע הטוב להיטיב³² דגם נבראים שהם יש ומציאות יהי' בהם גילוי אלקות, דהנה³³ טעמי הבריאה נעלם מאתנו, וכל ידיעתנו³⁴ הוא האמור שוקיו עמודי שש³⁵, ואמרו רבינו³⁶ ז"ל³⁷ שוקיו זה העולם שנשתוקק הקב"ה לבראותו, והוא מפני שטבע הטוב הוא להיטיב³², וכמ"ש בע"ח שער הכללים בתחלתו דכשעלה ברצונו ית' להאציל ולברוא את העולמות כדי להיטיב לברואיו שיכירו גדולתו ויזכו להיות מרכבה למעלה להדבק בו ית'³⁸, דטבע הוא שם המושאל לכל דבר שאינו בבחי' טו"ד³⁹, וטבע הטוב דעצמות א"ס הוא בבחי' א"ס, כדוגמת ענין

(27) פרדס שער א (עשר ולא תשע) פ"ט. שעהי"ה א רפ"ד. וראה זהר ח"ג רנו, סעי"ב (ברע"מ). גינת אגוז (להר"י גיקטליא) חלק הראשון שער ההוי' (ד, א ואילך. הובא בשל"ה בהקדמה ד, ב ואילך). מו"נ ח"א פס"א. טושו"ע או"ח סימן ה. ועוד.

(28) ראה שעהי"ה א"א שם.

(29) תו"א יתרו סט, ד. לקו"ת בלק עג, ב. ספר המאמרים תרנ"ז ע' מו. תרס"ה ע' קפה. המשך תרס"ו ע' תעו ואילך. ספר המאמרים תרצ"ב ע' רמד.

(30) = וז"ש רבינו ז"ל.

(31) קל, א ואילך.

(32) ראה עמק המלך שער א (שער שעשועי המלך) רפ"א. תניא שעהי"ה א פ"ד. מאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים ע' ה. וש"נ.

(33) ראה המשך תרס"ו ע' ד ואילך. ספר המאמרים תרפ"ד ע' פו ואילך. תש"ב ע' 32 ואילך.

(34) בספר המאמרים תש"ו שם: וכל ידיעתנו בזה.

(35) שיר השירים ה, טו.

(36) כ"ה בכתי"ק. בספר המאמרים תש"ו שם: וארז"ל.

(37) במדב"ר פ"י, א.

(38) עכ"ל העץ חיים (בשינוי).

(39) ראה תניא פי"ט.

וכאשר משיג זאת, והיינו דהבנה זו היא אצלו בהנחה טובה, עס לייגט זיך באַ אים גוט אָפּ, ומאיר לו הענין, עס לייכט אים דער גישמאַק פון דעם געטליכין פאַרשטאַנד, הנה אז מתעורר באהבה ודביקות באלקות, וטוב לו באמת, און עס איז אים באמת גוט, והוא שש ושמה בנפשו על הגילוי אור ודביקות באלקות, ואינו שייך לענין המרירות כלל, וזהו דמרירות והשמחה הם ב' כחות מחולקים והפכים זה מזה, ובעת שהוא במדה אחת אז אינו במדה אחרת כלל.

קיצור. יבאר דשמחה ומרירות הם ב' סוגי עבודה, הכובד ראש המשך העבודה דקשעה"ט, מרירות, תפלה גילוי אור בהשגה והתעוררות אהבה היא בשמחה.

(ו) **והנה** כשם שהוא בהב' כחות דמרירות ושמחה, הנה כמו"כ הוא בהמדות דאהוי"ר, כשהוא באהבה אינו ביראה וכשהוא ביראה אינו באהבה, דאהוי"ר הם ב' מדות, אהבה קירוב אהוב אל הנאהב והיראה היא הבריחה והנסיגה לאחור מהדבר המפחד⁹³, וידוע⁹⁴ דמדות אינם נולדים מעצמם כ"א ע"י ההשגה וההרגש המולידים את המדה לפי ענינם, ולזאת⁹⁵ יש התבוננות מיוחדת לאהבה, והתבוננות מיוחדת ליראה, דההתבוננות המביאה את האהבה היא באלקות שהוא בבחי' קירוב היינו בהאור האלקי המתמצם ומתלבש בעולם דבזה שייך השגה ושייך הקירוב והדביקות באהבה, ובכללותה היא האהבה שע"פ טו"ד, ויש עוד מדרי' באהבה הבאה מהקירוב כמבו' בתניא פמ"ו בענין כמים הפנים⁹⁶ שהיא מדרי' עליונה יותר, ופנימי' האהבה היא⁹⁷ מהריחוק דאוא"ס היינו מההפלאה והרוממות דאוא"ס דכאשר מתבונן דכל הגילויים גם הגילויים היותר עליונים הם רק הארה בלבד מה שבאין ערוך אל אוא"ס ב"ה, הנה בהעמקת הדעת בהתבוננות זו, הרי מתעורר בתוקף האהבה והרצוא דמי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ⁹⁸, והיראה באה מהריחוק בההתבוננות שהאלקות מוסתר ונעלם בעולם, וכמו שיראת המלך היא דוקא ע"י שמרומם ומובדל מן העם, כמו"כ בההתבוננות שהאלקות מובדל מעולמות בא לכלל יראה, וכאשר מתבונן בעצם ההפלאה והרוממות דא"ס בא לידי יראת הרוממות, ובעומק יותר בהשגה זו בא לכלל אהבה, והיא אהבה בתענוגים, והיראה פנימי' באה מהקירוב בההתבוננות דכמו שהוא למעלה כמו"כ הוא למטה, נמצא הרי האהוי"ר הן מחולקות הן בעצם מהותם וענינם, והן בההתבוננות המביאן, ואהוי"ר הם מקור

(93) ראה סידור עם דא"ח רפ"א, ג. מקומות שצויינו בהערות 94-95. ובכ"מ.

(94) ראה ספר המאמרים תרנ"ה ע' קמט ואילך. ד"ה טעמו וראו דש"פ ויגש וש"פ תשא תרצ"ד פ"ב-ג. ספר המאמרים תש"א ע' 109 ואילך. תש"ד ע' 172 ואילך.

(95) ראה ספר המאמרים תרס"ח ע' מט ואילך. תרפ"ד ע' רנג ואילך. ד"ה למען יחלצון בספר המאמרים פ"ת ע' קיד ואילך. ד"ה הנ"ל תשי"ד (תורת מנחם הנוועדיות תשי"ד ח"ג ע' 64 ואילך).

(96) משלי כז, יט.

(97) ראה ספר המאמרים תרס"ח שם (ע' נ ואילך). תרפ"ה שם (ע' רנח ואילך). ד"ה למען יחלצון הנ"ל.

(98) תהלים עג, כה.

בהאוא"ס שלמע' מהשתל' דשם הוא יום ארוך דאור וחשך משמשים בו בערכוביא, דהנה נת"ל דשמחה ומרירות הם אור וחשך וכן אהו"ר וחסד וגבורה הם אור וחשך⁸⁶, בדסדר ההשתל' הם ב'⁸⁷ מדרי' חלוקות, דבשעת שהוא בשמחה אינו שייך לענין המרירות כלל, ובשעה שהוא במרירות אינו שייך לענין השמחה כלל דמרירות ושמחה הם ב' סוגי העבודה, דכובד ראש שקודם התפלה והעבודה דתפלה עצמה, דהכובד ראש שקודם התפלה ה"ז המשך העבודה דק"ש שעהמ"ט שזהו התחלת העבודה בהחשך שקדם אל האור והגילוי, דהנה בהעבודה דק"ש שעהמ"ט הרי כל ישראל מחויבים בה, דכללות עבודתה היא החשבון צדק שעושה בנפשו⁸⁸ מכל מה שעבר עליו במשך היום בכל עניניו במחדו"מ, ויש בזה חילוקי מדרי' לפי מהותי מדריגת בנ"א ומצב עניניהם וארחות חייהם, דאינו דומה הבעל עסק ליושב אהל, ובעלי מדרי' בעוסקים בתורה ועבודה, והבעלי עסקים גם הטרודים ביותר הרי אינם יוצאי' ידי חובתם בקיום המצות בלבד, ומחויבים בלימוד פרק א' שחרית ופרק א' ערבית⁸⁹, ועבודתו בקשעהמ"ט הוא להתבונן בהסו"מ והעשה טוב שלו, והיושבי אהל ובפרט הבעלי מדרי' בתורה דצריכים לדקדק עם עצמם ביותר וגם דקות הרע לרע יחשב ומיצר לו במאד ובא לכלל הסכמה והחלט טוב על להבא, ובמילא הרי השינה שלו הוא בטוב, דלא זו לבד שאין מבלבלין אותו בחלומות של הבל ורעות רוח⁹⁰ אלא עוד זוכה לאיזה עילוי שנופלי' לו אותיות התורה במוח הזכרון שלו, ואח"כ היא העבודה בתקון חצות שמתמרמר על חורבן בית אלקינו, דשכינתא בגלותא⁹¹, ומרגיש צער זה בעומק תוכיות פנימי' לבבו בהרגש הגלות והשבי' דנפשו האלקית שבתוכו ובעניניו ובאמירת וקריאת פסוקי תהלים ובפרט בלימוד התורה שאחר זה מפכת צערו מעט ומתחזק בעבודתו ואח"כ בהכובד ראש שקודם התפלה כשמתבונן דלית אתר פנוי מיני' ובכל מקום שהוא שם הנה הוי' נצב עליו⁹² והוא מרוחק בתכלית הריחוק לסיבת הגסות והחומריות והישות שלו, הנה כשמתבונן בזה בהעמקת הדעת ה"ה נעשה נמאס בעיני עצמו וחושב עצמו לחוטא ופושע ובוגד בכבודו של מלך מלכי המלכים הוי' הנצב עליו, ומתמרמר במאד שמיצר לו, אז אים איז באמת ניט גוט, ואינו שייך כלל לענין השמחה, ואח"כ בעבודה דתפלה דעיקר העבודה היא התגלות האור בהשגה אלקית כאשר מתבונן בענין אלקי כמו בהענין דהשגחה פרטית או בהענין דיש מאין דההתבוננות היא ההסתכלות החזקה בהענין, דהשגת הענין ה"ה יודע מכבר לכל פרטיו ועניניו, וההתבוננות שבתפלה היא ההסתכלות החזקה היינו להשיג את הענין האלקי שבזה, פארשטיין און דער העריין די געטליכקייט,

אור א"ס הוא דהאור הוא כמו העצם, דכשם שהעצם הוא בבחי' א"ס כך האור הוא בבחי' א"ס⁴⁰, כמו"כ הוא בטבע הטוב דא"ס, שהוא בבחי' א"ס ומגיע הטוב גם בבחי' יש ומציאות, והיינו דטבע הטוב דא"ס הוא שא"ס להתפשטותו ונותן כח גם בהיש והנברא להמשיך בעבודתו כל הגילויים היותר נעלים, ויובן דבר זה כמ"ש במ"א⁴¹ בענין ההפרש בין פי' ענין א"ס כמו שהוא למעלה מאצי' ובין פי' וענין א"ס כמו שהוא באצי', דהנה אי' בס"י⁴² ע"ס בלי מה מדתן עשר שאין להן סוף, הרי אומר כאן דבר וענינו, דהספירות דאצי' הן ע"ס מוגבלים במספר, שהן עשר ולא תשע, עשר ולא אחד עשר⁴³, דזהו מדתן עשר, ועם זה אין להם סוף, והיינו דע"ס דאצי' א"ס להתפשטותן, דעם היות דא"ס להתפשטותן מ"מ הרי זהו רק באצי' ולא חוץ לאצי', משא"כ בחי' או"א"ס שלמע' מאצי' הנה פי' ענין א"ס להתפשטותן שהן בחי' א"ס גם מחוץ לאצי', והיינו דבכל מקום הוא בבחי' א"ס, וכמו"כ בטבע הטוב דעצמות א"ס דאין סוף להתפשטותו ומגיע גם ביש ומציאות וגם שם הוא בבחי' א"ס, ועוד זאת יתרון במעלת טבע הטוב דא"ס לגבי פירש וענין א"ס כמו שהוא למעלה מאצי' דלהיות טבע הוא שם מושאל לכל דבר שאינו בבחי' טו"ד, א"כ הרי מצד טבע הטוב דא"ס הוא שא"ס להתפשטותו גם בהיותו בהיש הנברא דזהו ענין נתינת הכח דהאדם בעבודתו בתומ"צ יוכל להמשיך כל הגילויים היותר נעלים עליונים. ויובן זה יותר בכחות הנפש, דעשר כחות הנפש הם כנגד ע"ס והיינו דשרשם הוא בע"ס דאצי'⁴⁴, ורעו"ד שהיא נקודת הלב ונקודת היהדות הם מהאוא"ס שלמעלה מאצי'⁴⁵ ולזאת הנה בכחות הנפש הרי יש התחלקות בהתגלותן, דישנם כאלו אשר אצלם כל הכחות הם בהתגלות טובה, וישנם שרק מדה אחת היא אצלם בהתגלות, וישנם כאלו אשר ר"ל כחות הנפש אינם בהתגלות, דמצד העצם הנה גם הם שלמים המה בכחותיהם, דהנפש עצמו הרי אין בו חסרון רק שאינה בהתגלות, אבל הרעו"ד שהיא נקודת היהדות הוא ככולם בשוה, דזהו אמונה פשוטה שכל ישראל שוין לטובה, וזהו דטבע הטוב להטיב דעצמות א"ס הוא מגיע גם למטה מטה שיהי' בהם גילוי אלקות, והגילוי הוא הארה דהארה מאור האצי' והיינו גילוי בחי' טהורה היא⁴⁶ שזהו עצם הנשמה שהיא באצי', אמנם אור האצי' הנה מה שא"ס להתפשטותו הוא רק באצי' אבל לא חוץ לאצי', וע"י טבע הטוב דעצמות שמגיע גם למטה היינו שיהי' הגילוי של הארה דהארה דבחי' טהורה, דכל זה הוא מה שההתהוות היא ע"י שם אלקים, שאם היתה ההתהוות בפועל ע"י שם הוי' עצמו הנה אז לא הי' מציאות היש ולא הי' בהם אלקות, וע"י שההתהוות היא מהארת שם הוי' שבאה ע"י שם אלקים נהווה העולם בבחי'

(86) ראה אור תורה להרב המגיד ס"פ וירא (ט, ד ואילך). הובא באוה"ת וירא ק, סע"ב. וראה לקו"ת ואתחנן ת, ד ואילך.

(87) בספר המאמרים תש"ו שם – תיבה זו ליתא.

(88) ראה זח"ג קעח, א. מאמרי אדמו"ר הזקן ענינים ע' שי. אוה"ת ואתחנן ע' קסט.

(89) מנחות צט, ב. הל' תלמוד תורה לאדמו"ר הזקן פ"ג ס"ד.

(90) ראה תניא פכ"ט (לז, א).

(91) ראה מגילה כט, א. ספרי ס"פ מסעי. זח"א קכ, ב. וראה גם זח"ג צ, ב. קצז, ב. ובכ"מ.

(92) יוצא כת, יג. תניא פמ"א (נו, סע"א).

(40) ראה ספר המאמרים תרנ"ו ע' רנו. המשך תרס"ו ע' קעט. ספר המאמרים תרצ"ב ע' רמד.

(41) ראה המשך תער"ב ח"ג ע' אירסו ואילך.

(42) = בספר יצירה (פ"א מ"ה).

(43) ספר יצירה שם מ"ד.

(44) ראה תניא רפ"ג.

(45) ראה ספר המאמרים עת"ר ס"ע כג ואילך. תרצ"ב ע' נט.

(46) ברכת, "אלקי נשמה" (ברכות ט, א). סידור האריז"ל במקומו. פרי עץ חיים שער הברכות רפ"ז. לקו"ת

פ' ראה כז, א.

יש ומציאות, וגם בהם יש גילוי אלקות, דזהו החיות שבכל או"א מהנבראים שהוא אלקות, והגם שהנברא אינו יודע ומרגיש שהחיות הוא אלקות מ"מ הלא הנברא הוא יודע ומרגיש שיש בו חיות המחי' אותו, דבאמת החיות הזה הוא אלקות וע"י העבודה הוא מרגיש בעצמו שחיות⁴⁷ הוא אלקות, וכן כל השגות האלקי' (געטליכע פאַרשטאַנדין) והרגשות אלקי' (געטליכע געפילען, וואָרום די אמיתית פון השגה איז ניט נאָר פאַרשטיין נאָר הערען דעם ענין און דערהערען⁴⁸ אים). דכל זה הוא גילוי אור אלקי הנה כל זה הוא דוקא כשההתהוות בפועל הוא ע"י שם אלקים.

קיצור. יבאר שע"י ההתלבשות בשם אלקים נתהווה יש ומציאות שמצד טבע הטוב להיטיב גם בהם יהי' גילוי אור אלקי, א"ס שלמע' מאצי' וא"ס כמו שהוא באצי'.

ג) **וְזָהָן** בראשית ברא אלקים שההתהוות בפועל דעולמות ונבראים הוא ע"י שם אלקים ואח"כ שיתף עמו מדה"ר הוא גילוי שם הוי' עצמו, והיינו דלאחר שנתהוו העולמות ע"י הארת שם הוי' בשם אלקים הנה אח"כ יכולי' לקבל גילוי שם הוי' עצמו, דבזה הרי מבואר מ"ש בע"ח⁴⁹ בכללות ענין הצמצום וגילוי אור הקו, שמקשה בע"ח⁴⁹ דמאחר שעיקר הכוונה העליונה היא שאחר הצמצום ימשיכו את האוא"ס שלפה"צ, ומבואר ענינו במ"א⁵⁰ שע"י העבודה הרי ההמשכה היא מדרי' עליונה יותר בהגילוי דאוא"ס שלפה"צ גופא מכמו גילוי האוא"ס שלפה"צ כמו שהוא קודם הצמצום, דמבו' שם בזה ב' ענינים, הא' דאוא"ס שלפה"צ הגם דכללותו הוא בבחי' בל"ג מ"מ הרי גם כח הגבול הי' כלול בו, דזהו"ע פעולת הצמצום מה שנתגלה⁵¹ כח הגבול שבא"ס שלפה"צ, הרי⁵² קודם הצמצום הנה כח הגבול הי' כלול בהכח הבל"ג⁵³, משא"כ בהגילוי אור שממשיכים ע"י עבודה הוא גילוי⁵⁴ אוא"ס הבל"ג ממש שאין בו התכללות כח הגבול, דכבר התגלה⁵⁵ ע"י הצמצום, והב' דבאמת הגילוי לעתיד שיהי' התגלות כח הבל"ג דא"ס⁵⁶ שלפה"צ יהי' עוד מדרי' עליונה יותר בזה שההמשכה היא ע"י עבודת התחתונים דהיום לעשותם⁵⁷ דבזה משלימים הכוונה העליונה בהתגלות העצמות, וא"כ לאיזה צורך הי' ענין הצמצום, ומתקן שם שע"י הצמצום הרי נתגלה האור מה שלפ"ע העולמות ובא בגילוי ע"י הקו במדידה לכל

להעבודה שבתפלה, וזהו הקדמת הערב אל הגילוי דיום שהוא אור, וכמ"ש רבינו ז"ל בפכ"ו⁷⁶ בענין רוח נשברה ולב נשבר⁷⁷, תשמעני ששון ושמחה וגו'⁷⁸ השיבה לי ששון ישעך וגו'⁷⁹, דע"י העבודה בהמרירות דכובד ראש שקודם התפלה כלב נשבר ונדכה הנה אח"כ הוא בכל עצב יהי' מותר⁸⁰ השמחה בההשגה אלקית בהתעוררות אהוי"ר שבתפלה. וז"ש⁸¹ אהללה הוי' בחיי אומרה לאלקי בעודי, ואמר רבינו ז"ל בשער היחוד פ"ו⁸² שהחיים נמשכים משם הוי' והעוד שהוא הגוף הטפל משם אלקים (חיי היא הנשמה, שהגוף עצמו הוא מות ורע ונשמה היא חי בעצם, וזהו מה שע"י עבודה יודע ומשיג שהחיות הוא אלקות שהנשמה שהיא אלקות זהו חיים אמיתים, והעוד הוא הגוף שהוא טפל ונמשך ונגרר אחר הנפש החי). והם ב' סוגי עבודה, עבודה דגוף, ועבודה דגילוי אור הנשמה, דתחלה הוא אומרה לאלקי בעודי שהוא עבודת הגוף בהשכירה והביטול, ואח"כ הוא אהללה ד' בחיי שהוא הנשמה, ואומר בעבודת הגוף ל' אומרה שהוא מל' לומר עריצים⁸³, דהגוף בעצם הוא נמשך אחר הגשמי' ויש לו נטי' לזה, ולכן הרי מהדברים המותרים יכול ח"ו להיות נמשך אל האיסור שזהו מצד טבע הגוף בעצמו שיש לו נטי' והמשכה אל החומרי', ולכן אמר אומרה לאלקי בעודי, דהעבודה בגוף הוא בהב' ענינים לומר את החושים שהם הקוצים דענינים החומרים לדחותם בדיחוי גמור, והב' בהבירור וזיכוך של הגשמיות ע"י הכפי' דנה"ב, ואהללה הוי' בחיי היא העבודה מצד הנשמה שהוא גילוי אור, ולכן אמר אהללה מל' בהלו נרו עלי ראשי⁸⁴ שהוא גילוי אור, דבכדי שיהי' בקר אור, הנה לילה קדם ליום, דתחלה היא העבודה דביטול הגוף, ואח"כ הוא ההתגלות דאור הנשמה, והיינו דתחלת העבודה היא באתכפיא ואח"כ הוא בא אל התכלית האמיתי להיות אתהפכא חשוכא לנהורא.

קיצור. יבאר ענין אור וחשך וחשך קדם, נפש וגוף, בעבודה כובד ראש ותפלה בשמחה, אהללה הוי' בחיי אחרי אשר אומרה לאלקי בעודי.

ה) **והנה** כתיב⁸⁵ וירא אלקים את האור כי טוב ויבדל אלקי' בין האור ובין החשך, דהמובן מזה הוא שקודם ההבדלה היו אור וחשך משתמשים בערכוביא, דזהו"ע יום ארוך שאין בו ההתחלקות דלילה ויום וע"ז דוקא הוא אומר וירא אלקים את האור כי טוב דעיקר הטוב הוא כמו שהוא קודם ההבדלה, והענין הוא דזהו

47) בספר המאמרים תש"ו שם: שחיות זה.

48) ע"ד החילוק בין „הערן“ ו„דערהערן“ – ראה ספר השיחות תרצ"ט ע' 343 ואילך. תש"ח ע' 225.

49) שער א (דרוש עגולים ויושר) סוף ענף ג.

50) ראה המשך תרס"ו ע' ד. ספר המאמרים תרפ"ד ע' פד ואילך. תרצ"ב ע' יד ואילך. ועוד.

51) בספר המאמרים תש"ו שם: שמתגלה.

52) ראה המשך תער"ב ח"א ע' שג ואילך.

53) בספר המאמרים תש"ו שם: הבל"ג ממש.

54) בספר המאמרים תש"ו – תיבה זו ליתא.

55) בספר המאמרים תש"ו שם: נתגלה.

56) בספר המאמרים תש"ו שם: ההתגלות דכח הבל"ג שבא"ס.

57) ואתחנן ז, יא ובפרש"י. עירובין כב, א.

76) בספר התניא.

77) ע"פ תהלים נא, יט.

78) תהלים שם, י.

79) שם, יד.

80) משלי יד, כג.

81) תהלים קמו, ב.

82) פ, סע"ב ואילך.

83) ע"פ ישע"י כה, ה. וראה לקו"ת בחוקותי מז, ד.

84) איוב כט, ג. וראה ג"כ סהמ"צ להצ"צ קיח, ב. קמח, א"ב.

85) בראשית א, ד.

ד) והנה להיות ההתהוות הוא משם הוי' אבל הוא הארת שם הוי' שבא ע"י ההתלבשות בשם אלקים שהתהוות בפועל הוא משם אלקים דהוי' ואלקים הם אורות וכלים אור וחשך, לזאת הנה בכל הנבראים שנתהוו הרי יש בהם ב' בחי' ומדרי' שהם אור וחשך, והחשך קדם לאור⁶⁴, דכן הוא גם באדם הרי ישנם ב' בחי' ומדרי' אור וחשך שהם נפש וגוף⁶⁵ והחשך קדם לאור, דהתהוות הגוף קודם להתגלות הנפש, דאם היתה התגלות הנפש קודם התהוות הגוף הרי לא ה' התהוות הגוף כלל, לזאת הנה תחלה ה' התהוות הגוף ואח"כ התגלות הנשמה, דזהו מה שבנין החומר קודם לבנין הצורה⁶⁶, דכתיב⁶⁷ וייצר ה"א את האדם עפר מן האדמה ואח"כ ויפח באפיו נשמת חיים, וכן הוא בעבודה הרי יש ב' בחי' ומדרי' אור וחשך והחשך קודם לאור, דהנה יש ב' סוגי עבודה, עבודה דגוף ועבודה דנשמה שהם ב' אופני עבודה, העבודה דמרירות דכובד ראש שקודם התפלה, והעבודה דתפלה עצמה שהיא בשמחה, דהנה ארז"ל⁶⁸ אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש, דענינו הכנעה ושפלות⁶⁹, (דעבודה זו היא המשך העבודה דתקון חצות, ותחלת העבודה היא בק"ש שעמה"ט וכמשי"ת) והוא דכאשר מתבונן באו"ס ב"ה כמ"ש⁷⁰ את השמים ואת הארץ אני מלא, שהוא ית' מלא את השמים ואת הארץ, דאיהו⁷¹ ממכ"ע, ואיהו סוכ"ע, ולית אתר פנוי מיני⁷², ובכל מקום שהוא, הוי' שם, והוא מרוחק בתכלית הריחוק בסיבת הישות והחומריות והגסות שלו, הנה בהתבוננו בזה בהעמקת הדעת, הרי יתמרמר בנפשו במרירות עצומה, ונשבר לבו ורוחו בקרבו שהיא שבירת חומריות הגוף, דהנה יש חומריות וגשמיות⁷³, דחומריות אינו שייך בו ענין הזיכוך והבירור אלא שבירתו בדחי' לגמרי זהו תקנתו⁷⁴, והגשמיות שייך בו זיכוך ובירור, דזהו העבודה בביטול הגוף, הנה אז היא העבודה בתפלה עצמה שהיא העבודה בשמחה⁷⁵, דהנה עיקר העבודה בתפלה היא ההשגה באלקות והתעוררות אהבה לאלקות שהיא בשמחה, והוא ע"י הקדמת העבודה בביטול הגוף דוקא, דלא מיבעי דבעודנו קשור בחומריותו הרי אינו שייך לעבודה דתפלה כלל, אלא דגם צ"ל תחלה ההזדככות והבירור בהגשמי, וע"י הקדמת העבודה בביטול הגוף נעשה כלי

עולם ועולם לפי ערכו וענינו, ולאחר שהאור הזה מתקבל בעולמות, אז ביכולתם לקבל גם גילוי אור עליון יותר, וע"י העבודה בתומ"צ למטה דוקא הנה משלימים הכוונה העליונה בהגילויים דלעתידי. ויובן זה עד"מ משפיע⁵⁸ ומקבל, דהמקבל הרי אינו מערכו ומהותו של המשפיע כלל ואם הרב המשפיע יגלה עוסק חכמתו ופנימיותה אל התלמיד המקבל הרי יתבלבלו כל חושי המקבל ולא יוכל לקבל מאומה ולא ידע את השכל ההוא כלל, ולא זו בלבד שאינו יודע את השכל ההוא הרי יכול להיות שיתבלבל כל כך ולא יוכל לקבל גם שכל מה שלפי ערכו וכמ"ש במ"א המשל לזה דכאשר מסתכלים בהשמש הרי אז נטרד כח הראי' שלו שאינו יכול לראות גם בדבר אשר קודם ההסתכלות בעצם השמש ה' יכול לראותו, כמו"כ ע"י השפעת אור שכל מה שאינו בערכו יתבלבלו חושי המקבל שלא זה בלבד שאינו משיג ההשכלה ההיא אלא עוד יכול לטעות בענינים שהם היפך ההשכלה, ולכן ארז"ל⁵⁹ לעולם ישנה אדם לתלמידו בדרך קצרה, דבהקיצור הרי א"ז שמגלה לו רק אפס קצוהו, כ"א שאינו מעלים ממנו לא דבר ולא חצי דבר, ומגלה לו כל ההשכלה, רק שמלבישה ומעלימה בהקיצור, והשכל כמו שהוא בקיצור יכול התלמיד לקבלו, כי אריכות אין מקבל יכול לקבל, וכאשר המקבל מקבל את הדברים במכוון, דברי הרב כמו שהן, ומדייק בהם ה"ה עומד על עומק ופנימ' הכוונה, וכמא⁶⁰ לא קאים אינש אדעתא דרבי' עד ארבעין שנין אבל לאחר מ' שנין הוא קאים, והוא ע"י זה שתחלה מקבל את השכל לפ"ע הכחות והחושים שלו, הנה אז הוא יכול לעמוד על עומק ופנימ' המושכל ההוא ולהבינו ולהשיגו מה שבתחלה לא ה' אפשר לו לקבל כלל, וכמו"כ הוא בענין ההתהוות דאם ה' ההתהוות משם הוי' עצמו לא היו עולמות בבחי' יש או שהיו בבחי' מציאות כזו שלא ה' בהם שום השגה והרגש אלקי, וע"י שהתהוות היא מהארת שם הוי' שע"י שם אלקים הנה ההתהוות היא בבחי' מציאות יש דע"י עבודה בסדר והדרגה נעשה כלי לקבלה גם גילוי שם הוי' עצמו, שהוא אמיתית ענין להיות לו ית' דירה בתחתונים⁶¹, והיינו גילוי או"ס ב"ה, וכמו במקום המקדש דכתיב⁶² יש הוי' במקום הזה, שהוא גילוי שם הוי', ולכן במקדש היו קורין את השם ככתב⁶³, וזהו אור וחשך אורות וכלים שהם שם הוי' ואלקים גילוי והעלם, וצ"ל תחלה ערב ואח"כ בקר והיינו דתחלה הוא העלם דשם אלקים ואח"כ הוא הגילוי דשם הוי' עצמו.

קיצור. יבאר דלאחר ההתהוות יכולים לקבל גילוי שם הוי', וכמו שלאחר הצמצום וגילוי אור הקו יכולים לקבל גם אור הבל"ג ממש ויובן במשל ממשפיע ומקבל.

(58) בספר המאמרים טר"ת שבהערה 1: במשפיע.

(59) פסחים ג, ב. חולין טג, ב. וראה לקו"ת בשלח א, א. ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי עו, ד. לאדמו"ר הצ"צ ח"א ע' שסג ואילך. ספר המאמרים תרצ"ב ע' פא.

(60) עבודה זרה ה, ב. ספר המאמרים תרנ"ז ס"ע מט ואילך.

(61) ראה תנחומא נשא טז. תניא פל"י.

(62) ויצא כח, טז. וראה ספר המאמרים תרפ"ט ע' 3. ובכ"מ.

(63) ראה משנה וגמרא סוטה לו, סע"ב ואילך.

(64) ראה שבת עז, ב. וראה המשך תער"ב ח"ב ס"ע א"ט ואילך. ספר המאמרים תש"ד ע' 244 ואילך.

(65) המשך תער"ב שם ע' א'קצב. ובכ"מ.

(66) ראה תורת חיים ויקהל תר, ב (בהוצאה החדשה – תג, א). המשך תער"ב וספר המאמרים תש"ד שבהערה 64.

(67) בראשית ב, ז.

(68) ברכות ל, ב.

(69) ראה פרש"י ברכות שם. וראה ספר המאמרים תרע"ח ס"ע צג ואילך. תרפ"ט ע' 85. תרצ"ב ע' שנא.

לקו"ש חל"ד ע' 69. וש"נ.

(70) ירמ' כג, כד.

(71) ראה תניא רפמ"א. ובכ"מ.

(72) תקו"ז תנ"ז (צא, סע"ב).

(73) ראה גם ספר המאמרים תרצ"ב ע' רלו. ספר השיחות תש"ז ע' 143.

(74) ע"ד לשון חז"ל – כלים רפ"ב.

(75)